

ОСВІТА В ЄДИНОМУ СВІТІ

Одна з головних тенденцій сучасного світу - прагнення до інтеграції в економіці, культурі, науці і, особливо, освіті, яка базується на феномені «академічної мобільності», інтенсивному обміну студентами, аспірантами, стажерами. Нині освіті належить виключна роль у реалізації загальнолюдських інтересів, забезпеченні фундаментальних прав і свобод особистості. В усьому світі шириться процес інтернаціоналізації економіки, становлення єдиного економічного простору, формування міжнародного ринку, здійснюється технологічна революція, автоматизація й індустріалізація людської праці, іде взаємозв'язок політичних процесів. І зовсім природно все це фокусується на ролі і значенні вищої освіти.

Тенденція зростання міграції студентства спостерігається в улюблених закладах усіх країн світу. Так, з 80-х років минуло-

го століття донині вона збільшилась більш ніж у 2,5 разів. Підготовка конкурентно-здатного спеціаліста, котрий швидко орієнтується в нових умовах, можлива тільки тоді, коли хоча б частина найбільш здібних і добре підготовлених студентів могла б вивчати виробництво розвинутих країн, а затим створити дійову і надійну систему поширення набутого досвіду на все студентське середовище, а відтак - у наше виробництво.

До цього спонукало нас і те, що за ринкових умов випускник вузу і нашого, зокрема, повинен бути готовим з перших днів після випуску працювати самостійно. На жаль, учбовий процес у закладах освіти повністю не забезпечує формування спеціаліста як самостійної особистості. Самостійність, як одне з важливих професійно-психічних якостей, розглядається в даному випадку як здатність систе-

матизувати, планувати і регулювати свою діяльність без безпосереднього керівництва і практичної допомоги зі сторони. У наших вузах поки що переважна більшість знань, отриманих студентами, оцінюється здатністю відтворити знання під час заліків та екзаменів. При цьому передбачається, що студент отримує знання, так би мовити, «про запас», а, в майбутньому, в міру необхідності, застосовуватиме їх у своїй практичній роботі. І неправильно. Цей негатив враз проявляється під час практики або стажування на зарубіжних підприємствах, де давно звикли до того, що спеціаліст мусить не відтворювати отримані знання, а вміти їх відразу ефективно застосовувати на виробництві. Ось чому традиційний підхід до отримання знань і застосування їх на практиці призвів за нинішніх умов до так званої «інфляції» дипломів з вищою осві-

тою. У результаті маємо перевиробництво або просто чимало безробітних інженерів, бухгалтерів, економістів, банківських працівників. І водночас з «інфляцією» дипломів і непотрібністю подібних професій існує великий попит на тих же...інженерів-механіків, економістів - аудиторів, контролерів, антикризових керуючих та інших професій, які здатні швидко адаптуватися до умов конкретного виробництва, з перших днів своєї діяльності приносить прибуток підприємству (у нашому вузі, до слова, вже не один рік го-туємо і таких фахівців). Але навіть за наявності диплому із заповітним рядком вашою персоною зацікавляться тільки тоді, якщо ви вже на 3-му курсі підбрали перше, бодай скромне, місце самостійної роботи.

Виходячи із вищезазначених проблем, кілька років тому ми почали неухильно застосовувати зарубіжний досвід практик і стажувань (на базі отриманих в університеті теоретичних знань). За кордоном для цього створені набагато кращі умови і можливості, ніж у нас. За останні роки кількість наших студентів, які пройшли практику у Великобританії, Данії, Франції, Німеччині, США, Австрії, Норвегії та інших країнах зростає більш, ніж у 10 разів. З метою більш повної реалізації можливостей практичної підготовки в умовах зарубіжного виробництва університетські кафедри розробили детальні програми із зарубіжними організаціями. Передусім, погоджується програма стажування з обов'язковою реалізацією заходів, котрі вуз вважає необхідними. Правда, не завжди виконуються наші побажання. Деякі фірми-посередники не виявляють наполегливості і настирності у виконанні наших побажань, хоча вони більш, ніж скромні. Основні наші умови - надання можливості вивчення діяльності країни в галузі сільгоспвиробництва, детальне ознайомитись з організацією та технологією виробництва на конкретній фермі, відвідання профільних виставок і ярмарок, знайомство з учбовим процесом у споріднених учбових закладах тощо. Перед поїздкою на практику за рубіж профільючі кафедри видають студентам індивідуальні завдання. Аналізуємо і знайомимо їх з навчальними планами і програмами зарубіжних вузів. В університеті створено консультативний пункт з поглиблення знань іноземних мов англійської, німецької, французької та інших. Організуються цикли лекцій, на яких подається широка інформація про історію, культуру, економіку, традиції країн, де проходять практику студенти. Найбільше їх побувало у Великобританії. Там тільки протягом 2002-2003 років стажувалось близько 300 чоловік. Переважно вони трудяться на сільськогосподарських фермах, освоїли технологію виробництва фруктів, полуниць, різних салатів, петрушки, капусти, картоплі, інших культур, отримали практичні навички роботи на сучасній іноземній техніці, виконували всі види механізованих робіт.

У Данії практика переважно проходить на тваринницьких фермах. За рік-півтора самостійної роботи на фермі студент, аспірант чи молодший спеціаліст розвиває знання і набуває практичних навичок не тільки з своєї безпосередньої

спеціальності, але із споріднених - ветеринарії, зоотехнії, агрономії тощо.

У Франції співробітництво налагоджено в рамках конвенції з асоціацією «Дружба без кордонів». До речі, недавно в нас побувала солідна делегація аграріїв Франції, яку прийняв заступник голови ОДА М.Безуглий. Делегація відвідала Чугуївський район, зустрілась з фермерами, познайомилась з роботою науково-дослідних та навчальних закладів області. Підписано угоду про подальше обопільне співробітництво.

У Німеччині стажування і фінансування наших посланців здійснює селянська спілка. У США - університет штату Огайо. Нинішнього року розпочинається співробітництво з Австрією за програмою Міжнародної асоціації студентів аграрних вузів.

Термін стажування у вищезазначених країнах від 4 до 18 місяців. Напрямок спеціалізації - овочівництво, садівництво, виноградарство, тваринництво, переробка сільгосппродукції, навіть вирощування квітів. Відбулись зустрічі з керівниками фірм, котрі займаються організацією праці студентів Великобританії, Данії, Німеччини, Франції, інших країн. Під час переговорів обидві сторони домовились продовжувати далі, розширювати і поглиблювати взаємовигідні стосунки.

Про результати практики за рубежом наших студентів свідчать публікації в пресі ряду європейських видань. Наведу найбільш характерні назви матеріалів датських газет: «Літня зустріч українців в Садейорі», «Зростаюча пропозиція робочих місць», «Робота в гостях заради взаємної вигоди» тощо.

Ось витяги з окремих публікацій: «Українські імена процвітають на ґрунті датського сільського господарства, звідки багато практикантів везуть з собою на батьківщину наш досвід...»; «Інтерес до практикантів із-за рубежу, особливо з України, останнім часом дуже зріс. Якщо десять років тому щорічно Данію відвідувало 600-700 практикантів, то позаторік їх кількість зростає до 1600 чоловік». Так, господар фірми Йенс Ейдаль запросив практиканта з України Юрія Вітковського. Він не жалкує про своє рішення, бо робота останнього, як і решта його позитивних якостей, виявились чудовими. Юрій відразу, після ознайомлення з фермою, приступив до виконання дорученої справи - відгодівлі свиней за сучасною технологією.

Непростий перехід від колективних господарств до особистих сільгоспприємств в Україні (і на Харківщині зокрема О.Н.) вимагає спеціалістів нового рівня.

Під час зустрічі з вищезазначеним датським фермером я, як контактна особа між двома країнами, розповів йому про умови роботи, які чекають молодих людей після повернення їх на батьківщину. Наприклад, Андрій Палагута і Руслан Кондратов організували в селі Миронівка власне фермерське господарство по інтенсивному вирощуванню свиней за датською технологією з мінімальними затратами ручної праці і кормів. Результати надзвичайно вражаючі в порівнянні з сусідніми фермами. Студенти наполегливо шукають можливість побувати за рубежом, на практиці застосувати там свої знання, а

відтак, що головне, - вдома. Я глибоко переконалий, що ким би вони не забажали трудитись самостійно, практика на датських фермах дала їм неоціненну користь.

Ще приклад. Студентка Любов Попова проходила практику на одній із ферм Данії. Ось її враження, котрі вона висловила в одній із тамтешніх газет: «Раніше я 7 місяців трудилась на фермі в Англії, займалась вирощуванням овочів з мінімальними затратами людської праці. Поряд з професійним досвідом поглибила свої знання з іноземної мови, що дуже знадобилось мені відтак у Данії. Я захотіла отримати роботу, зв'язану з вирощуванням свиней. І моє бажання було виконано». Власне її освіта і практика спочатку була присвячена агроінженерії (це вже власник ферми Абільгор розповідає) - проектування і електрифікація тваринницьких ферм. Але інтерес до додаткових знань завжди присутній і дає велику користь після повернення на батьківщину. Посланці бувають дуже різні, але практикантки з Харкова виявились дуже надійними, швидко знайшли щоденний звичний режим роботи. Ми побачили явне покращення якості і інтенсивності відгодівлі свиней. Ще важливий момент. Для лікування поносу в порослят раніше використовували переважно препарат АЗ8. Люба доповнила цей засіб сурогатом молока свиноматок. Результат чудовий. Ми отримали велику взаємну вигоду від співробітництва з українськими практикантками.

Французька газета «La Vienne Agricale» у статті «Земля без кордону» писала: «У рамках міжнародних обмінів, організованих асоціацією «Дружба без кордонів», 25 українських студентів два місяці стажувались у регіоні Пуату -Шарант. Фактично відразу вони освоїлись на новому місці. Для Олександра Андрощука майбутнє схоже пов'язано зі своєю молочною фермою в Рівненській області (звідки він родом). Завдяки тамтешньому французькому фермеру, а також своєму природному цілеустремленню, він швидко про все дізнався і на рівні з постійними працівниками трудився у господарстві. Не менше бажання освоювати нове діло продемонстрував і інший стажист-харків'янин Максим Карпусенко. Його особливо зацікавила організація роботи на фермі, придбання хімікатів, насіння, сільгосптехніки. Він також відвідав ферми, де розводять свиней, кіз, овець, дізнався про все, що йому було потрібно. Будучи прийнятими у сім'ї фермерів, як свої діти, українські стажисти щасливі, що у вихідні побували на океанському побережжі, відпочили, набрались нових вражень». І чи не найголовніше протягом кількомісячної практики на високоорганізованому підприємстві вони переживають позитивний психологічний стрес, котрий суттєво міняє їхнє уявлення про майбутні професійні устремління.

Як правило, старшокурсники по завершенню зарубіжної практики-навчання складають кваліфікаційний іспит з підприємництва. І що особливо важливо: по закінченню навчання в університеті переважно відкривають власну справу і забезпечують її ефективну діяльність. У випускній роботі розробляються установчі

документи для відкриття фірми, розрахункового рахунку, тощо. Після успішного захисту такої роботи випускник одержує свідоцтво менеджера-підприємця.

Розробляючи плани міжнародного студентського співробітництва, керівництво університету виходило з того, що розраховувати на державне фінансування - то безнадійна справа (Україна бідна), як і надіятись на кошти студентів: переважна більшість селян, як знаєте, незаможні. Тому всі зусилля було спрямовано на розвиток зв'язків із зарубіжжям за їхній кошт. Вони надають можливість стажування наших посланців, вивчення передових технологій тамтешнього сільгоспвиробництва, поглиблення знань іноземних мов. Так, ще в 1996 році налаштували ділові стосунки з рядом організацій Великої Британії як на основі міжнародних договорів, так і по лінії громадських організацій, особистих фондів. Згодом - з іншими країнами, зокрема посеред-

ницькими фірмами Данії та інших країн.

Обнадійливі подальші перспективи зарубіжного співробітництва. Нові можливості, зокрема, надає участь у Міжнародній організації студентів аграрних вузів (в яку входять понад 50 країн), у семінарах, конгресах Міжуніверситетської сільськогосподарської конференції (ІСА), обмін студентами і студентськими організаціями. Від будь-якої можливості попрактикуватись за рубежем і заробити копійку (будемо прямо про це говорити) ми не відмовляємось. Наприклад, запропонували, аби наші студенти попрактикувались на фермах по виробництву сиру (Голландія) і підприємству, яке продукує пиво (Німеччина), ми охоче погодились. Будь-який досвід, навіть і не чисто сільськогосподарського профілю, - то все на користь.

Результати іноземного стажування, досвід поширюємо на все студентство. Високий ефект дають публічні захисти

стажистів на студентських конференціях. Окремі звіти доведено до рівня наукових досліджень, є приклади їх публікацій у збірниках наукових праць університету. Маємо намір узагальнювати результати стажування студентів і вміщувати їх у студентському бюлетені «Зарубіжний досвід господарювання в АПК».

Отже, виходячи з економічного стану АПК України, найбільш прийнятним нині є інтеграція у світовий освітній простір стажування студентів, повторюю, з оплатою за виконану роботу (за рахунок зарубіжних громадських, спонсорських та інших організацій). Ще стажування за кордоном дає можливість значно підвищити рівень спеціальної і громадсько-гуманітарної підготовки спеціалістів в університеті, підвищити конкурс абітурієнтів.

*О. Науменко
Декан факультету технічного
сервісу Харківського національного
технічного університету сільськогосподарства, професор*